

รายงานการสำรวจ ทำทะเบียน และทำสำเนาดิจิทัลเอกสารโบราณ

วัดโคก อ.เมือง จ.เพชรบุรี

ระหว่างวันที่ 22-24 มีนาคม 2565

ฐานข้อมูลเอกสารโบราณภูมิภาคตะวันตกในประเทศไทย

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

การสำรวจเอกสารโบราณในพื้นที่ภูมิภาคตะวันตกเป็นหนึ่งในโครงการสำรวจวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง พ.ศ. 2541 การสำรวจครั้งนี้ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนครปฐม สมุทรสงคราม ราชบุรี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

พ.ศ. 2555 โครงการฐานข้อมูลเอกสารโบราณภูมิภาคตะวันตกในประเทศไทยมีแผนจัดทำเว็บไซต์ฐานข้อมูลเอกสารโบราณฯ เพื่อให้บริการข้อมูลเอกสารโบราณออนไลน์ จึงต้องแสวงหาข้อมูลเอกสารโบราณเพิ่มเติม แต่ด้วยความจำกัดเรื่องงบประมาณและจำนวนบุคลากรของโครงการฐานข้อมูลเอกสารโบราณฯ ทำให้ยังไม่สามารถจัดทำสำเนาดิจิทัลเอกสารโบราณได้ตั้งแต่นั้น

ต่อมา วันที่ 22-24 มีนาคม 2565 เจ้าหน้าที่จากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ประกอบด้วย นายดอกรัก พยัคศรี (นักวิชาการฐานข้อมูลเอกสารโบราณฯ) นางสาวนิสา เชยกลิ่น (เจ้าหน้าที่ฐานข้อมูล) นายสมศักดิ์ แก้วนุช (เจ้าหน้าที่ประสานงาน) และนายศุภกรานต์ พุ่มพฤษ (เจ้าหน้าที่โสตทัศน) เดินทางไปยังวัดโคก จังหวัดเพชรบุรี เพื่อทำทะเบียน และทำสำเนาดิจิทัลเอกสารโบราณเป็นครั้งที่ 2

วัดโคก จังหวัดเพชรบุรี เป็นวัดราษฎร์สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ตั้งอยู่ในตำบลคลองกระแซง อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ส่วนที่มาของชื่อวัดสันนิษฐานว่ามาจากลักษณะภูมิศาสตร์ที่ตั้งของวัดด้วยทางด้านทิศตะวันออกของวัดมีแม่น้ำคลองกระแซงไหลผ่าน เมื่อเข้าหาน้ำ น้ำจะท่วมวัดที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแต่น้ำไม่ท่วมวัดนี้ เพราะเป็นที่สูง จึงให้ชื่อว่า "วัดโคก"¹

เดิมวัดนี้เป็นวัดยา มีการเปิดสอนความรู้ด้านสมุนไพรให้แก่ผู้สนใจด้วย ส่วนเอกสารโบราณปัจจุบันมีจำนวนหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากตู้ที่ใช้เก็บเอกสารโบราณโดนฝนสาด ทำให้เอกสารโบราณบางส่วนชำรุดเสียหายหรือขาดจากฉบับ ค่อนข้างยากในการจัดเรียงเอกสารโบราณเรื่องเดียวกันเข้าชุด

¹ [https://th.wikipedia.org/wiki/วัดโคก_\(จังหวัดเพชรบุรี\)](https://th.wikipedia.org/wiki/วัดโคก_(จังหวัดเพชรบุรี))

วัดโคก เพชรบุรี

เอกสารโบราณของวัดโคก จ.เพชรบุรี พบว่าเอกสารโบราณประเภทใบลาน จะเป็นใบลานก้อม (ใบลานขนาดเล็กกว่าใบลานปกติ) จารด้วยอักษรไทย อยู่ในหมวดเวชศาสตร์ และหมวดธรรมคดี ประมาณ 20 ผูก ส่วนเอกสารโบราณประเภทสมุดไทย จะเป็นสมุดไทยดำ สมุดไทยขาว เขียนด้วยอักษรขอมไทย และอักษรไทย อยู่ในหลายหมวดทั้งโหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ กฎหมาย และวรรณกรรม แต่น่าเสียดายที่สมุดไทยส่วนใหญ่ไม่ครบฉบับ เนื้อหาบางส่วนขาดหายไปบ้าง โดยคณะทำงานได้จัดทำทะเบียนเอกสารโบราณลงในแบบบันทึกข้อมูล ทำความสะอาดเอกสารโบราณตามกรรมวิธีที่เหมาะสม ถ่ายภาพทำสำเนาดิจิทัล ทำป้ายชื่อกำกับเอกสารโบราณ และห่อคัมภีร์ ดังรายชื่อต่อไปนี้

ที่	รหัส	เรื่อง	อักษร/ภาษา	ประเภท
1	PBI001-036 ²	ตำราคาถาอาคมและยันต์	ไทย, ขอมไทย/ ไทย, บาลี	สมุดไทยดำ
2	PBI001-0037	สมุดบันทึก	ไทย/ไทย	สมุดไทยดำ
3	PBI001-038	สมุดบันทึกและยันต์	ไทย, ขอมไทย/ ไทย, บาลี	สมุดไทยดำ
4	PBI001-039	ตำรายา	ไทย/ไทย	สมุดไทยดำ
5	PBI001-040	ตำรายา	ไทย/ไทย	สมุดไทยดำ

² การให้เลขรหัส PBI คือ จังหวัดเพชรบุรี, 001 คือวัดโคก, 036 คือเอกสารโบราณเรื่องที่ 36

ที่	รหัส	เรื่อง	อักษร/ภาษา	ประเภท
6	PBI001-041	ตำราแปรธาตุ	ไทย/ไทย	สมุดไทยดำ
7	PBI001-042	กฎหมาย	ไทย/ไทย	สมุดไทยดำ
8	PBI001-043	ตำรายา	ไทย/ไทย	สมุดไทยขาว
9	PBI001-044	ตำรายาและกฎหมาย	ไทย, ขอมไทย/ ไทย, บาลี	สมุดไทยดำ
10	PBI001-045	ตำรายา	ไทย/ไทย	สมุดไทยขาว
11	PBI001-046	ตำราผี	ไทย, ขอมไทย/ ไทย, บาลี	สมุดไทยดำ
12	PBI001-047	ตำรายา	ไทย/ไทย	สมุดไทยดำ
13	PBI001-048	ตำรายาและโหราศาสตร์	ไทย, ขอมไทย/ ไทย, บาลี	สมุดไทยขาว
14	PBI001-049	ตำรายา (ตำราครูเสือ)	ไทย/ไทย	สมุดไทยขาว
15	PBI001-050	ตำราคำสอน และตำราโหราศาสตร์และ คาถา	ไทย, ขอมไทย/ ไทย, บาลี	สมุดไทยขาว
16	PBI001-051	ตำรายาและไสยศาสตร์	ไทย, ขอมไทย/ ไทย, บาลี	สมุดไทยขาว
17	PBI001-052	ตำราหัวเรียงหมอนและตำรายา	ไทย, ขอมไทย/ ไทย, บาลี	สมุดไทยขาว
18	PBI001-053	ตำรายาและไสยศาสตร์	ไทย, ขอมไทย/ ไทย, บาลี	สมุดไทยขาว
19	PBI001-054	ตำราโหราศาสตร์	ไทย, ขอมไทย/ ไทย, บาลี	สมุดไทยขาว
20	PBI001-055	ตำรายาช่าง	ไทย/ไทย	สมุดไทยขาว

นอกจากนี้ พระสรรค์ดี จันทโร ผู้ดูแลเอกสารโบราณ ท่านพบกล่องไม้ใส่เอกสารโบราณประเภทใบลานอยู่ในกล่องจำนวนมาก หน้ากล่องไม้เขียนว่า “ชินวรเทศนา พระนิพนธ์ในพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธธ อนุสรณีย์อุทิศถวายพระกุศลแก่พระองค์ ในงานพระเมรุ ๒๔๘๑ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่พุทธศาสนิกชนตลอดกาลนาน” และข้อความระบุชื่อผู้อุทิศถวายพระคัมภีร์นี้ “นางเปลื้องและนางปล้วนสร้างอุทิศส่วนกุศลแด่นายเอนนางเปลี่ยนณราชินผู้ให้กำเนิด” เอกสารในกล่องไม้มีทั้งใบลานที่เป็นตัวพิมพ์และตัวอักษรที่จารด้วยมือ ทีมสำรวจเอกสารโบราณจึงได้ทำความสะอาดและคัดเลือกใบลานที่จารเพื่อมาทำสำเนาดิจิทัล

กล่องไม้ที่มีเอกสารโบราณประเภทใบลาน

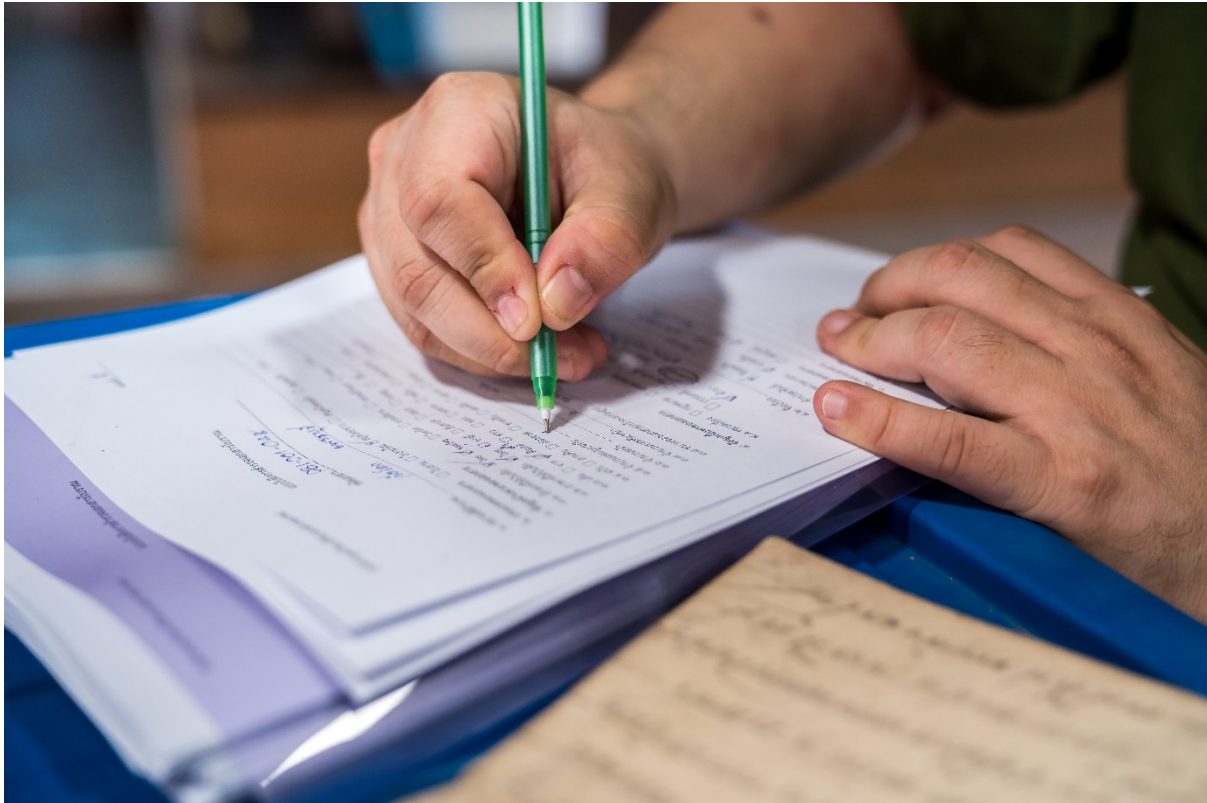
เอกสารโบราณมีทั้งตัวพิมพ์และตัวอักษรที่จารด้วยมือ

คัดเลือกและทำความสะอาด

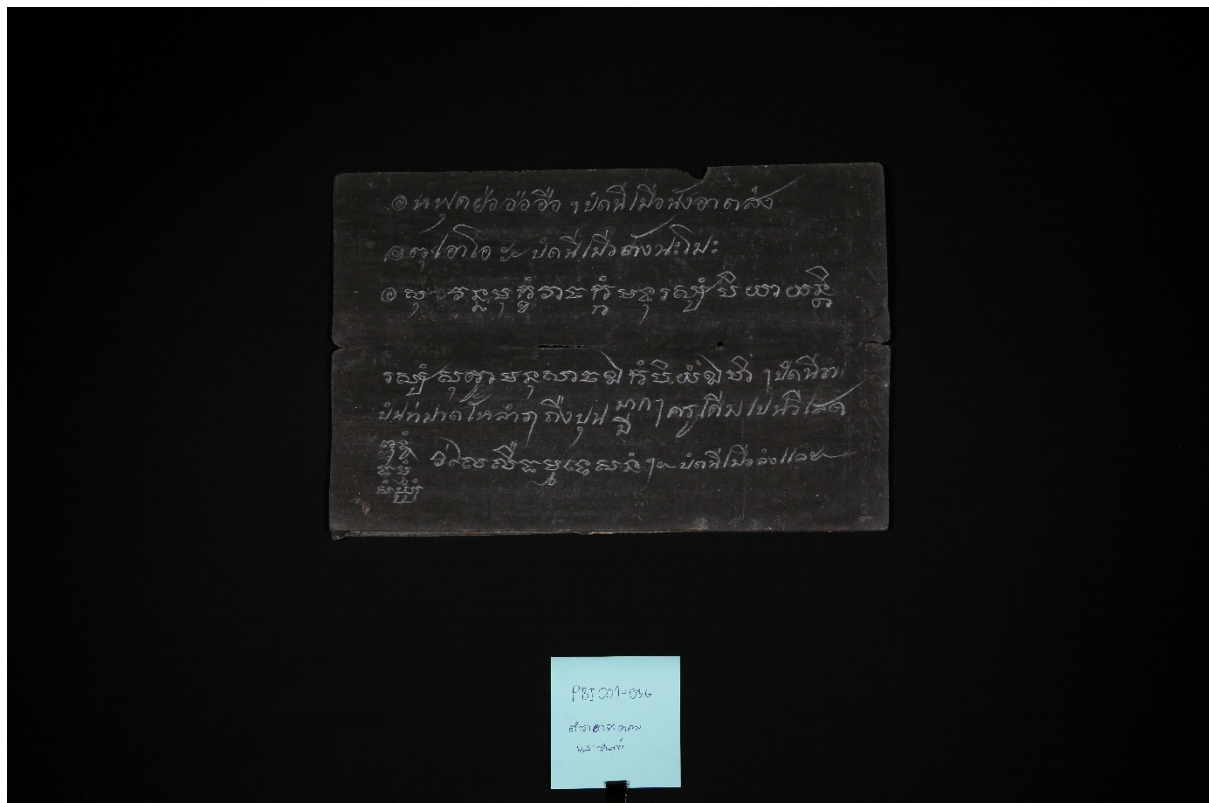
คัดเลือกและทำความสะอาด

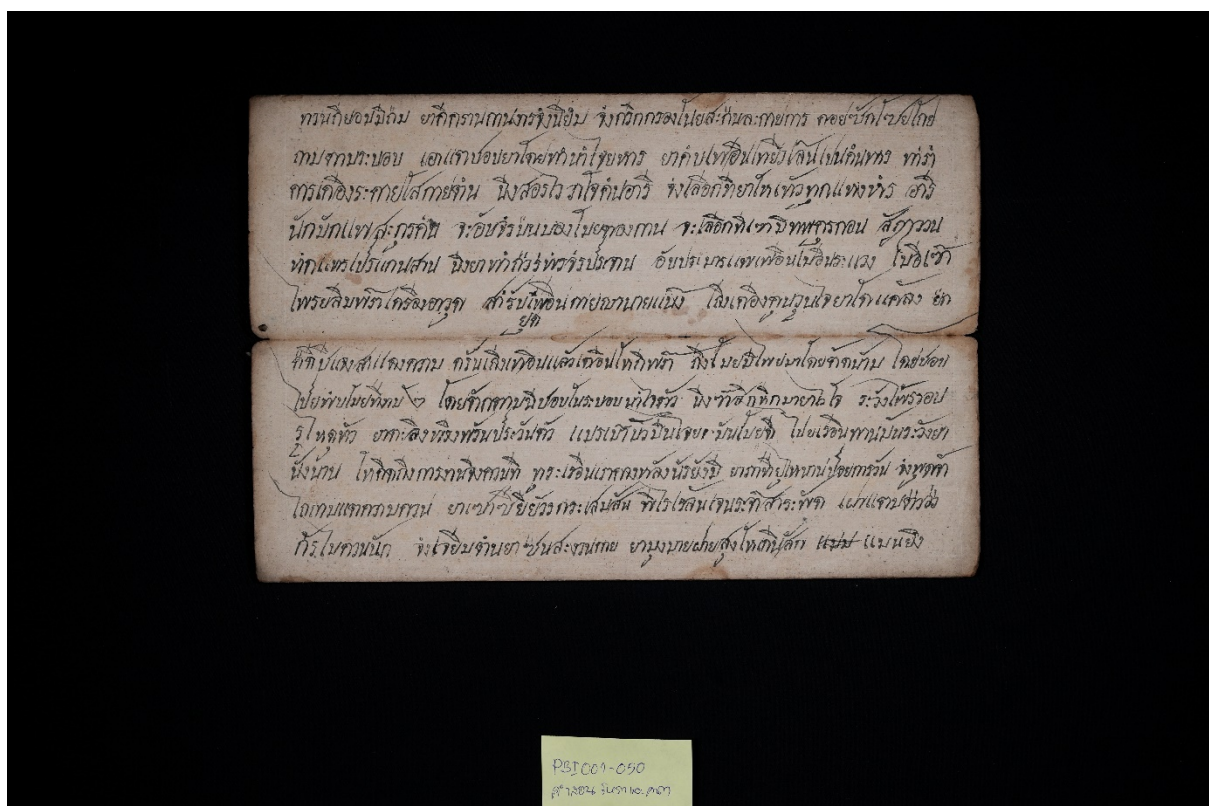
ทำทะเบียนและให้รหัสเอกสารโบราณ

ถ่ายภาพเพื่อทำสำเนาดิจิทัล

ตัวอย่างไฟล์เอกสารโบราณ สมุดไทยดำ

ตัวอย่างไฟล์เอกสารโบราณ สมุดไทยขาว

ทำป้ายกำกับเอกสารโบราณ

หลังจากทำป้ายกำกับแล้ว นำมาห่อผ้าจัดเก็บเอกสารโบราณ

วิธีการจัดเก็บเอกสารโบราณ ควรเก็บไว้ในที่อากาศถ่ายเทได้สะดวก
หากไม่สะดวกสามารถเก็บใส่กล่องพลาสติกได้ แต่ควรหมั่นสำรวจเอกสารโบราณอย่างน้อย 3 เดือนครั้ง

นิสา เขยกลิ่น สรุปรายงาน
ศุภกรานต์ พุ่มพฤษย์ ถ่ายภาพ